

Право працівника на творчість та його захист

Монографія досліджує творчість, як категорію трудового права. Автор відходить від вузького розуміння творчості виключно, як результатів творчої діяльності у вигляді об'єктів інтелектуальної власності, а розглядає його додатково і як здібність до творчості, і як сам процес творчості, що відкриває нові можливості для проведення наукових досліджень в юриспруденції в цілому.

В монографії також розкриваються питання, хто є творчим працівником, і які особливості їх правового статусу, зміст права працівника на творчість та форми його реалізації у трудових правовідносинах, його межі та форми зловживання цим правом. Також досліджено питання форм охорони та захисту права працівника та визначено недоліки правового забезпечення реалізації працівником права на творчість.

Монографія буде корисна всім, хто у практичній та науковій сфері стикається із завданням формалізувати відносини, стороною яких є творчий працівник, а також всім, кого цікавить відповідь на питання: які умови праці потрібні працівнику для творчості.

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

Ірина Богдан

**ПРАВО ПРАЦІВНИКА
НА ТВОРЧІСТЬ ТА ЙОГО ЗАХИСТ**

УДК 349.2:331.102.312](02)
Б73

Рекомендовано
Вченою радою Інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 1 від 30.08.2021 р.)

Автор:

Богдан Ірина Анатоліївна – кандидат юридичних наук,
асистент кафедри трудового права та права соціального забезпечення
Інституту права Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Рецензенти:

Бурак В. Я. – кандидат юридичних наук,
доцент кафедри соціального права юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка.

Панасюк О. Т. – кандидат юридичних наук,
доцент кафедри трудового права та права
соціального забезпечення Інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Черноус С. М. – кандидат юридичних наук,
доцент кафедри трудового права та права
соціального забезпечення Інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Богдан І. А.
Б73 **Право працівника на творчість та його захист.** Монографія /
Богдан Ірина. – Київ: Норма права, 2021. –176 с.

ISBN 978-617-7850-36-5

Монографія досліджує творчість, як категорію трудового права.

Автор відходить від вузького розуміння творчості виключно, як результатів творчої діяльності у вигляді об'єктів інтелектуальної власності, а розглядає його додатково і як здібність до творчості, і як сам процес творчості, що відкриває нові можливості для проведення наукових досліджень в юриспруденції вцілому.

В монографії також розкриваються питання, хто є творчим працівником, і які особливості їх правового статусу, зміст права працівника на творчість та форми його реалізації у трудових правовідносинах, його межі та форми зловживання цим правом. Також досліджено питання форм охорони та захисту права працівника та визначено недоліки правового забезпечення реалізації працівником права на творчість.

Монографія буде корисна всім, хто у практичній та науковій сфері стикається із завданням формалізувати відносини, стороною яких є творчий працівник, а також всім, кого цікавить відповідь на питання: які умови праці потрібні працівнику для творчості.

УДК 349.2:331.102.312](02)

ISBN 978-617-7850-36-5

© Богдан І. А., 2021

© Видавництво «Норма права», 2021

Зміст

Перелік умовних скорочень	5
Передмова	6
РОЗДІЛ 1.	
Передумови виникнення та загальна характеристика права працівника на творчість	11
1.1. Поняття та ознаки феномену «творчості» як основи для виникнення та реалізації права на творчість	13
1.2. Зміст права працівника на творчість	40
1.3. Класифікація трудових творчих правовідносин	49
1.3.1. Правовідносини, які виникають у зв'язку із реалізацією працівником здібності до творчості (творчоздібності)	51
1.3.2. Правовідносини щодо встановлення умов праці для працівників з метою реалізації права на творчість	66
1.3.3. Правовідносини, які виникають у зв'язку зі створенням та використанням трудового творчого інтелектуального досягнення працівника	70
Висновки до 1 розділу	75
РОЗДІЛ 2.	
Особливості правового забезпечення реалізації працівником права на творчість в трудових відносинах	79.
2.1. Поняття, межі та особливості використання працівником права на творчість	81
2.2. Умови праці як основний об'єкт при забезпеченні охорони права на творчість	95

2.3. Поняття та особливості захисту суб'єктивного права на творчість.	118
Висновки до 2 розділу.	136
Висновки	139
Список використаних джерел	143
Додатки	
Додаток 1	163
Додаток 2	164
Післямова	168
Предметний покажчик.	172
Іменний покажчик	172

Перелік умовних скорочень

ВР України	–	Верховна Рада України
ЄС	–	Європейський Союз
КЗпП	–	Кодекс законів про працю
КМ України	–	Кабінет Міністрів України
КУ	–	Конституція України
МОП	–	Міжнародна організація праці
СРСР	–	Союз Радянських Соціалістичних Республік
ЦК України	–	Цивільний кодекс України

*Присвячується
Панасюку Олегу Терентійовичу,
який надихнув мене стати науковцем
та підтримав, коли хотілось звернути з цього шляху*

Передмова

Сучасний суспільний поділ та організація праці на усіх рівнях висуває значні вимоги щодо формування та безпосереднього використання творчого потенціалу працівника. Наявна суспільна потреба у застосуванні творчості, а відповідно у правовому механізмі його забезпечення.

Сутнісна зміна змісту трудових відносин, серед яких вагому роль відіграє їх інтелектуалізація, визначає об'єктивну необхідність перетворення «людини розумної» в «людину творчу». Невичерпність здібності працівника до творчості є ресурсом для розв'язання конфлікту між вичерпними ресурсами та всезростаючими потребами суспільства.

Натомість стан правового забезпечення регулювання творчості працівника, включаючи безпосереднє правове регулювання виявів творчості у трудових відносинах, не можна назвати належним. Доводиться констатувати, що для одного із важливіших та всеохоплюючих феноменів – для стимулювання творчих здібностей та процесу творчості цивільне право, яке займає домінуючу роль серед регуляторів в зазначеній галузі, не розробило правової форми для всіх об'єктів творчості та не напрацювало юридичних принципів, на яких повинно будуватись правове забезпечення творчості.

Одночасно актуальність дослідження обумовлюється наявністю відповідних проблем трудового права, серед яких відсутність понятійного апарату, системного вчення, форм та способів захисту, який би надавав можливість врегулювати та забезпечити творчість трудо-правовими засобами.

Науково-теоретичним підґрунтям для проведення дослідження щодо правового забезпечення реалізації працівником права на творчість стали праці вітчизняних та зарубіжних вчених в галузі трудового права: В. М. Андріїва, Н. Б. Болотіної, В. Я. Бурака, В. С. Венедіктова, Г. С. Гончарової, О. М. Дуюнової, В. В. Жернакова, Т. А. Занфірової, М. І. Іншина, В. Л. Костюка, К. Є. Машкова, К. Ю. Мельника, Н. О. Мельничук, Т. В. Парпан, О. Т. Панасюка, П. Д. Пилипенка, С. М. Прилипка, О. І. Процевського, І. С. Сахарук, Д. І. Сірохи, С. М. Синчук, О. В. Тищенко, Н. М. Хуторян, Г. І. Чанишевої, С. М. Черноус, В. І. Щербини, О. М. Ярошенка та ін.

Значний внесок у розробку тематики творчості в трудовому праві зробили праці російських вчених-трудовиків, зокрема: Л. Ю. Бугрова, Ф. Громова, А. М. Лушнікова, М. В. Лушнікової, Г. Черкасова, А. Ю. Антонова, Ю. Б. Волегова, Ю. В. Леденьова, Н. М. Орлової, С. С. Худякової, Ю. В. Варламової, М. І. Гонцова, С. М. Кудріна, Н. С. Михайлової, С. Г. Воронцова, І. М. Басаргіна, Р. А. Карімової, С. В. Арістової, І. В. Лагкуєвої, О. М. Офман та ін.

Для дослідження окремих аспектів обраної теми було використано наукові доробки представників загальної теорії права: С. С. Алексеев, С. В. Бобровник, А. М. Васильєв, М. В. Вітрук, С. О. Комаров, В. Л. Кулапов, О. В. Малько, Г. В. Мальцев, М. М. Марченко, А. Д. Машков, В. С. Нерсесянц, О. В. Сурілов та ін.

З метою проведення аналізу дотичних до теми дослідження теми були використані роботи українських та зарубіжних вчених з інших галузей права, зокрема: В. І. Серебровського, Б. С. Антимонова, К. А. Флейшиц, Г. Ф. Шершеневича, А. Н. Гейне, В. М. Гордона, І. А. Грінгольца, А. Й. Ваксберга, О. С. Йоффе, Б. Б. Черепакіна, О. В. Кохановської, А. О. Кодинця, О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика, Р. О. Стефанчука тощо.

Натхненниками розуміння творчості через призму філософії стали праці П. К. Енгельмейера, А. Г. Спіркіна, Б. П. Вишеславцева, О. Б. Костенко та ін.

Твори вказаних вчених створили належний науковий фундамент для розвитку правового регулювання творчості, в тому числі в аспекті комплексного вчення у науці трудового права. Різні аспекти творчості були предметом дослідження науковця-

ми, утім, комплексного дослідження правового забезпечення реалізації працівником права на творчість правовими засобами трудового права не здійснювалось.

Положення та висновки роботи ґрунтуються на аналізі законодавства України, матеріалів судової практики, статистичних даних та результатів соціологічних досліджень, а також інтерв'ю творчих працівників.

Мета даної наукової праці полягає в тому, щоб на підґрунті досягнень юридичної науки, узагальнення правозастосовної діяльності, аналізу вітчизняного законодавства сформулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо підвищення ефективності правового забезпечення реалізації працівником права на творчість.

Для досягнення мети в межах дослідження поставлено такі завдання:

- розкрити поняття «творчості» шляхом опису юридичних ознак цього феномену;
- визначити спеціальні об'єкти правового регулювання та розкрити їх юридичний зміст;
- визначити зміст права працівника на творчість;
- розкрити форми реалізації працівником права на творчість у трудових правовідносинах, його межі та форми зловживання ним у трудових правовідносинах;
- виокремити форми охорони та захисту права працівника на творчість у трудових правовідносинах;
- визначити недоліки правового забезпечення реалізації працівником права на творчість та сформулювати науково-правові пропозиції щодо їх усунення.

Об'єктом дослідження цієї монографії є суспільні відносини, які виникають при правовому забезпеченні реалізації працівником права на творчість в межах трудових правовідносин.

Предметом дослідження: теоретичні (методологічні) та практичні проблеми правового забезпечення реалізації працівником свого права на творчість.

Методологічною основою дослідження є використання загальнонаукової методології, загальних та спеціальних прийомів і способів. Обрання конкретних методів дослідження обґрун-

товується поставленою метою, завданнями, об'єктом та предметом. У процесі написання монографії застосовувалися методи емпіричного та теоретичного дослідження.

Спостереження, тобто систематичне, цілеспрямоване вивчення феномену творчості, при якому здійснювалося накопичення первинної інформації щодо того, що є творчістю, передумови та умови її здійснення, можливості реалізації працівником свого творчого потенціалу в межах трудових правовідносин тощо. Це дало змогу отримати висновки у вигляді сукупності емпіричних тверджень, що стали основою подальших наукових висновків у монографії. Об'єктами спостереження були як творчі працівники, так і працівники, які здійснюють творчість несистематично за власним бажанням, а не через необхідність виконувати свою трудову функцію. Матеріалами для спостереження стали багаточисленні інтерв'ю, біографії творчих працівників, результати соціологічних опитувань, інформація з новин про відомих людей тощо (підрозд. 1.2, 1.3, 2.2, 2.3).

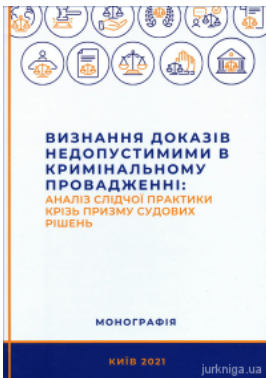
Подальшим етапом для наукового аналізу стало застосування методу порівняння, тобто процесу встановлення подібності або відмінностей в ознаках діяльності, що характеризують творчу та так звану «нетворчу» працю, а також передумов та умов, які сприяли або перешкоджали здійсненню творчості. Метод порівняння дав можливість виділити ознаки, зокрема, юридичні риси творчості та умови творчої праці працівника, необхідні для їх забезпечення (підрозд. 1.3, 2.2).

Метод абстрагування, тобто відхід в процесі дослідження від несуттєвих ознак, зв'язків творчості, дозволив абстрагуватися від несуттєвого, створити правову модель забезпечення працівнику можливості реалізувати своє право на творчість (підрозд. 1.1, 1.2, 2.1).

Застосування методів аналізу та синтезу дало змогу поділити творчість на елементи, дослідити її від моменту виникнення у працівника ідеї творення до її втілення. За результатами синтезу та методу узагальнення було сформульовано такі поняття, як «творчість», «творчоздібність», «трудова творче інтелектуальне досягнення працівника», «творчий працівник», «суб'єктивне право на творчість» «трудова творчі правовідносини» тощо (підрозд. 1.1, 1.2, 1.3, 2.1).

Метод систематизації дав можливість системно розглянути трудові творчі відносини та дослідити стан забезпечення реалізації працівником права на творчість, а також виявити наявні недоліки та запропонувати варіанти їх правового регулювання (підрозд. 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3).

Книги, які можуть вас зацікавити

Визнання доказів недопустимими в кримінальному провадженні: аналіз судової практики крізь призму судових рішень

Зразки документів з приватного права (цивільне, сімейне, житлове, трудове, земельне, цивільно-процесуальне та госпо-дарсько--процесуальне...)

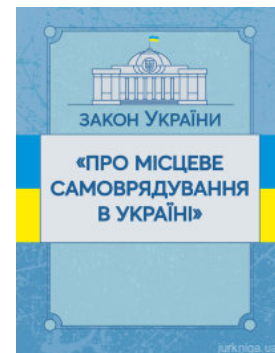
Кримінальна психологія. Навчальний посібник

Ефект Квазімодо. Книга для юриста, который мыслит творчески

Психологія особистісної безпеки правоохоронців

Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні". ЦУЛ

Перейти до галузі права
Інтелектуальна власність

[Перейти на сайт](#) →